

מדינת ישראל
משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

המינהל הפדגוגי
אגף לחינוך יסודי

תוכנית הוראה להטמעת יעדי החינוך הלשוני בכיתות ג'-ד'

יעדים, דרכי הוראה ומדדי הצלחה
תש"ע – תשע"א

ירושלים 2010

פיתוח תוכנית ההוראה להטמעת יעדי החינוך הלשוני בכיתות ג'-ד':

ייזום רעיון כתיבת התוכנית: **זהבה שמש**, מנהלת האגף לחינוך יסודי
ריכוז תהליך הכתיבה: **אתי בוקשפן**, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד
צוות הכתיבה: **אתי בוקשפן**, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד באגף לחינוך יסודי,
מזל שניאק, מפמ"ר עברית

קראו והעירו:

מהאגף לחינוך יסודי:

זהבה שמש, מנהלת האגף לחינוך יסודי
אודיה מל, איילה זהבי, אילנה מסט, אירית כהן,
גילה קרול, לימור לוויט, שלי וייסמן, שרה הופמן,
חברות המחלקה למיומנויות יסוד
צופיה יועד, סגן מנהל אגף ומנהל גף תכנים
דליה הלוי, מפקח חוזרי מנכ"ל, תכנים תוכ"ל בחינוך לשוני
יעל נדלר, מרכזת תחום החינוך הלשוני בחמ"ד
צביה רדיאנו

מהאגף לת"ל:

ממינהל החמ"ד:

עריכה לשונית:

עיצוב והפקה:

הוצאה לאור:

סטודיו שחר שושנה מקבוצת סקורפיו88
גף פרסומים משרד החינוך
תש"ע 2010

תוכן העניינים

4	מכתב מקדים
6	פתח דבר
7	עקרונות לבחירת קבוצת היעד
8	יעדי ההטמעה בחינוך הלשוני לכיתות ג' – ד'
9	פירוט היעדים
11	אופני פעולה מרכזיים
12	הגדרת תפקיד השותפים להטמעת תכנית ההוראה
14	פעולות יישומיות לקידום ההוראה והזדמנויות הלמידה
28	תכניות לקידום יעדי השפה בכיתות ג'-ד' ברמת התלמידים
33	ברמת המורים
37	ברמת המדריכים
39	נספחים
40	משימות הערכה לבדיקת התקדמות התלמידים בכיתות ג' תש"ע
43	תבנית למשימת הערכה

למורות חינוך לשוני בכיתות ג' – ד'

שלום רב,

תוכנית הלימודים ב"חינוך לשוני: עברית-שפה, ספרות ותרבות" (תשס"ג), מיועדת לפתח בקרב כל תלמיד ותלמידה כשירות לשונית ברמה שתאפשר להם להשתמש בשפה לצורכיהם, בהתאם לתחומי העניין שלהם ולפי הנסיבות. פיתוח הכשירות האוריינית משמעו יצירת נגישות אל הטקסטים הדבורים והכתובים בתחומי הדעת הנלמדים ולשם תפקוד חברתי. זאת באמצעות לימוד שיטתי ומכוון של תהליכי הבנה והפקה של טקסטים דבורים וכתובים מסוגות שונות, ובכלל זה דפוסי השיח והמבנים הלשוניים של השפה.

שיפור ההישגים הלימודיים בחינוך הלשוני, הוגדר ע"י משרד החינוך כיעד מרכזי.

תוכנית ההוראה להטמעת יעדי החינוך הלשוני בכיתות ג'– ד' נגזרת מתוכנית הלימודים, ומבוססת על המחקר העדכני בתחום ועל המחקר הבינלאומי ה- PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study).

בתוכנית מפורטים עשרה יעדים מרכזיים לקידום החינוך הלשוני:

1. השלמת תהליך רכישת הקריאה.
2. הפקת משמעות מטקסטים מעולם שיח עיוני.
3. התנסות עם טקסטים מעולם השיח הספרותי.
4. קריאה להנאה.
5. הרחבת אוצר מילים.
6. קידום תהליכי כתיבה.
7. הבעה בע"פ.
8. פיתוח ידע מטה לשוני.
9. שילוב מיומנויות אורייניות בתחומי הדעת.
10. התנסות עצמית בביצוע משימות אורייניות בבית ובכיתה.

תוכנית ההוראה להטמעת יעדי החינוך הלשוני בכיתות ג'–ד' מרחיבה ומפרטת את הזדמנויות הלמידה להטמעת עשרת היעדים תוך הגדרה ומיקוד בפעולות ההוראה הנדרשות מן המורים בשיעורי עברית, ותוך ציון מפורש של התנסויות התלמידים הנדרשות ללמידה אפקטיבית שתוביל לעמידה בהישגים הנדרשים בחינוך הלשוני.

תוכנית ההוראה בכיתות ג'–ד' מכוונת לדרכי הוראה מגוונות המתאימות לצרכים ההתפתחותיים של תלמידים בשכבות גיל אלה.

כדי לתמוך בתהליך היישום, פותח מערך יישומי להעמקת הידע המקצועי של מורי השפה במסגרת המתווה להתפתחות מקצועית, ובאמצעות מערך הדרכה בית ספרי. כמו כן, דרך ערוצים אלה פותחו משימות לכתיבה ארוכת טווח, נשלחו לבתי הספר יחידות הוראה מגוונות, משימות הערכה, ערכות ספרים לקריאה להנאה, ורשימת מאגר מילים להרחבת אוצר המילים.

בברכת עבודה מרתקת, פורייה ומתגמלת,

מזל שניאק

מפמ"ר עברית
מזכירות פדגוגית

אתי בוקשפן

מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד
באגף לחינוך יסודי

זהבה שמש

מ"מ מנהלת האגף לחינוך יסודי

לפרטים נוספים:

050-6282274	מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד באגף לחינוך יסודי מייל: etibu@education.gov.il	אתי בוקשפן
054-4878303	מרכזת את תחום החינוך הלשוני בממ"ד מייל: yaelnadler@bezeqint.net	יעל נדלר
050-5289175	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ Sara_hof@zahav.net.il	מחוז דרום שרה הופמן
050-7641952	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד Adela555@walla.co.il	אדלה שקלים
050-6283556	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ ilanamast@bezeqint.net	מחוז חיפה אילנה מסט
052-8360719	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד tenn@netvision.net.il	ברכה טננבאום
050-6289253	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ Irit_c4@walla.com	מחוז ירושלים אירית כהן
050-6289018	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד yafa_chen@walla.com	יפה חן
050-6283533	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ Shelly2004@walla.co.il	מנח"י מ"מ וממ"ד שלי וייסמן
054-5485319	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד oritros@gmail.com	אורית רוזנמן
050-6289243	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ mkroll@nonstop.net.il	מחוז מרכז מ"מ וממ"ד גילה קרול
054-4897418	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד shakifm@netvision.net.il	סיגל שאקי
050-6289236	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ ayalazav@gmail.com	מחוז צפון מ"מ וממ"ד אילה זהבי
054-4419837	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד hanayo@barak.net.il	חנה יורב
050-6233931	מנחה מחוזית לחינוך לשוני במ"מ odeyameh@gmail.com	מחוז ת"א אודיה מל
050-6288905	מנחה מחוזית לחינוך לשוני בממ"ד Spl111@@ bezeqint.net	אלישבע פרידמן

פתח דבר

תכנית הלימודים לבית הספר היסודי **חינוך לשוני: עברית-שפה, ספרות ותרבות** מתייחסת לשפה כאל אמצעי תקשורת בהקשר החברתי – תרבותי שבו חיים ופועלים דובריה. התכנית היא ציר מרכזי של העשייה בבית הספר היסודי מאחר וכישורי ההבנה וההבעה הלשוניים משמשים את הלומדים בכל תחומי הדעת הנלמדים. הנחות היסוד של תכנית הלימודים, עקרונותיה ויעדיה נסמכים על ממצאי המחקר בשפה העברית ועל ממצאי המחקר הבינלאומי העדכני. השפה הכתובה והדבורה משמשת **כאמצעי** ללימוד נושאים מתחומי הדעת השונים, **וכמטרה** בפני עצמה בשיעורי העברית.

תכנית ההוראה נכתבה ככלי עזר להטמעת תכנית הלימודים, ועל כן מציעה מודלים יישומיים המתייחסים לרב הממדיות שבתהליך:

- מיקוד קבוצת היעד של התכנית תוך התייחסות להיבטים הייחודיים בשכבת גיל ג'-ד'
- ניסוח יעדים מפורשים הנגזרים מתכנית הלימודים
- התשומות הנדרשות ליישום
- התייחסות לשותפי תפקיד
- במטה: מפמ"ר, אגף לחינוך יסודי, אגף לתכניות לימודים
- במחוז: רפרנטים לחינוך יסודי, פיקוח כולל, מנהלי בתי הספר, מורים וכמובן התלמידים שהם נשוא המהלך כולו
- פעולות יישומיות הנדרשות מהמורים לשפה בכיתות ג'-ד'
- פעולות ההוראה הנדרשות בשיעורי השפה
- הזדמנויות למידה הנדרשות מן התלמידים בכיתות ג' ו-ד'
- מדדי הביצוע הנדרשים וממדי ההצלחה המצופים
- מעקב שוטף אחר התקדמות תלמידים תוך התייחסות להישגים הנדרשים ולשלב ההתפתחותי של הלומדים בכיתות ג' ו-ד'

עקרונות לבחירת קבוצת היעד

קבוצת היעד שנבחרה לתכנית היא אוכלוסיית התלמידים בכיתות ג'-ד'. המעבר מכיתה ב' לכיתה ג' ואחרי זה לכיתה ד', דורש תשומת לב ייחודית מבחינת תהליכי התכנון וההוראה מן הנימוקים הבאים:

● בכיתות ג'-ד' גוברות הדרישות לשימוש בשפה כתובה בעיקר בשל ההרחבה בתחומי הלימוד בתחומי הלימוד של התלמידים ובשל המפגש עם מגוון ספרי לימוד נלווים. התלמידים עוברים מלימוד הקריאה כמטרה בפני עצמה אל השימוש בקריאה למטרות של למידה והנאה, והם מתנסים בסיטואציות לימודיות המחייבות אותם לעשות שימוש במיומנויות ובאסטרטגיות קריאה לשם מימוש מטרות אלה. בהקשרים לימודיים שונים התלמידים נתקלים בטקסטים ספרותיים ועיוניים ארוכים ומורכבים (רציפים ובלתי רציפים), ברמות קריאות גבוהות יותר מאלה שקראו בכיתה ב'. דווקא בשלב משמעותי זה יש, במקרים רבים, צמצום של שעות הוראת העברית הנובע מן הצורך להיענות לתחומי התוכן האחרים. לאור זאת נדרש בכיתות ג'-ד', מענה אירגוני שיאפשר העמקה בהוראת השפה באמצעות הרחבת שעות ההוראה: בכיתות ג' – 8-10 שעות שבועיות, בכיתות ד' – 6-8 שעות שבועיות.

● בכיתות ג'-ד' עלולים להימצא תלמידים שטרם השלימו את תהליך רכישת הקריאה, או תלמידים שקריאתם עדיין אינה מדויקת ושוטפת (דהיינו: נעדרת אוטומטיות בפענוח הצופן האלפביתי). על כן נדרש המורה לספק בו זמנית מענה לתלמידים אלו, המצויים בשלבים האחרונים של רכישת הקריאה, ובו בזמן ללמד את כלל תלמידי הכיתה אסטרטגיות ומיומנויות של קריאה יעילה בטקסטים מסוגים שונים ההולמים את רמת הקריאה בכיתה. משימה זאת מורכבת ודורשת מיומנות רבה בדרכי הוראה מגוונות ובניהול כיתה. מורים רבים נזקקים עדיין להדרכה ולתמיכה בנושאים אלה.

בשנת הלימודים תש"ע נכללו בתכנית כיתות ג' בלבד, ובשנת הלימודים תשע"א תתרחב התכנית ותכלול גם את כיתות ד'.

יעדי ההטמעה בחינוך הלשוני בכיתות ג'-ד'

תכנית הלימודים ב"חינוך לשוני: עברית- שפה, ספרות ותרבות" (תשס"ג) מיועדת לפתח בקרב כל תלמיד ותלמידה כשירות לשונית ברמה שתאפשר להם להשתמש בשפה לצורכיהם בהתאם לתחומי העניין שלהם ולפי הנסיבות. פיתוח הכשירות האוריינית משמעו יצירת נגישות אל הטקסטים הדבורים והכתובים בתחומי הדעת הנלמדים ולשם תפקוד חברתי, כל זאת באמצעות לימוד שיטתי ומכוון של תהליכי הבנה והפקה של טקסטים דבורים וכתובים מסוגות שונות, ובכלל זה דפוסי השיח והמבנים הלשוניים של השפה. מטרת העל של החינוך הלשוני בבית הספר היסודי היא לטפח אדם אורייני (תכנית הלימודים, תשס"ג עמוד 11).

"אוריינות קריאה" מוגדרת כיכולת להבין את צורות הלשון הכתובה הנדרשות על-ידי חברה ו/או מוערכות על-ידי הפרט ולהשתמש בהן. קוראים צעירים יכולים להפיק משמעות ממגוון של טקסטים. הם קוראים לשם למידה, כדי להיות שותפים בקהילות קוראים בבית-הספר ומחוץ לו, ולשם הנאה. (Mullis et al., 2004).

תכנית ההוראה לכיתות ג'-ד' לשנת הלימודים תש"ע-תשע"א נגזרת מתכנית הלימודים שפורסמה בשנת תשס"ג, ומבוססת גם על המחקר העדכני שנעשה בתחום זה בארץ ועל המחקר הבינלאומי ה- PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study).

היעדים נגזרים מתכנית הלימודים בחינוך הלשוני, מיעדי משרד החינוך לשנת הלימודים תש"ע-תשע"א ומצורכי התלמידים.

פירוט היעדים:

1. השלמת תהליך רכישת הקריאה

בשכבות גיל אלה נמצא תלמידים הזקוקים עדיין להשלמת תהליך רכישת הקריאה, על כן חשוב לגבש תכנית שתקדם אותם כך שיוכלו לעשות שימוש יעיל בצופן האלפביתי לקריאה שוטפת ומדויקת של טקסטים הנלמדים בכיתה כבסיס להבנת הנקרא בטקסטים מורכבים. כמו כן נמצא בשכבות גיל אלה תלמידים אשר רכשו את יסודות הקריאה, אך קריאתם אינה שוטפת ויעילה ויש לבסס ולחזק אותה על מנת שיוכלו לקרוא באופן עצמאי להנאה וללמידה.

2. הפקת משמעות מטקסטים מעולם השיח העיוני

בעקבות התנסות מגוונת ומרובה בדרכי קריאה שונות משתכללת יכולת הקוראים לבחור את דרך הקריאה המתאימה לסוגי הטקסטים הלקוחים מעולמות השיח השונים ולמטרות ולנסיבות השונות של הקריאה. על כן נדרשות התנסויות חוזרות **בהפקת משמעות מטקסטים** מסוגות שונות, בעלי מבנים רטוריים שונים, ארוכים ומורכבים, רציפים ובלתי רציפים למטרות של למידה והנאה. ההקשרים הלימודיים בתחומי הדעת, ונושאי הלימוד האינטגרטיביים בשיעורי השפה יהוו הקשר להוראה מפורשת של אסטרטגיות להבנת המשמעות הגלויה בטקסט, להבנת המשמעות המשתמעת, לעריכת בקרה, להערכה וליישום הרעיונות.

3. התנסות עם טקסטים מעולם השיח הספרותי

הספרות היפה מעניקה לקוראים חוויות והתנסויות אסתטיות שבאמצעותן יבינו טוב יותר את עצמם ואת הזולת ואת הטקסטים מעולם שיח זה. עולם שיח זה כולל מגוון סוגות ותת-סוגות המאופיינות באמצעים אמנותיים צורניים ורטוריים ייחודיים. נדרשת הוראה מפורשת לפיתוח ולגיבוש מטרות קריאה אלה.

4. קריאה להנאה

קריאת ספרים להנאה הינה רכיב משמעותי לקידום יעדי השפה. **קריאה להנאה** משפיעה על אוצר מילים, על ידע עולם, על מיומנויות ואסטרטגיות קריאה, על כתיבה, על השיח הדבור ועל ידע מטה-לשוני. הנתונים בישראל מצביעים על קשר בין תדירות הביקור בספריות (בין אם בספריות כיתתיות או בית ספריות) לבין הישגים לימודיים בקריאה. הישגי תלמידים העושים שימוש יומי בספריות עולים באופן משמעותי על הישגי אלו שאינם עושים שימוש בספריות.

5. הרחבת אוצר מילים

אוצר מילים מנטאלי קיים במוח האדם ומאורגן בקטגוריות הקשורות ביניהן. אוצר המילים הוא תשתית חשובה מאוד לקידום ההישגים בשפה הכתובה והדבורה, על כן יש ליזום הקשרים לימודיים וסביבה לימודית עתירת שפה וספר שמגבשת ובונה אוצר מילים רחב.

6. קידום תהליכי כתיבה

בתהליך הכתיבה נדרש התלמיד לבנות משמעות תוך שימוש בסוגי ידע שונים: ידע על העולם, ידע על מערכת הלשון, ידע על סיטואציות קומוניקטיביות וידע על סוגי טקסטים שונים. הוראה מפורשת של מיומנויות ואסטרטגיות להפקת תוצרים בהקשרי למידה מגוונים הינה התנסות המקדמת את הלומדים להפעלת תהליכי תכנון ובקרה בהם הם בוחרים את התכנים, את ארגונם, את האמצעים הלשוניים והרטוריים ואת אוצר המילים שישרתו את מטרות הכתיבה תוך התחשבות בנמענים. ההתנסות המקדמת תתרחש גם כשהתלמידים יזהו את הזיקה בין הטקסטים שהם קראו לבין הטקסטים ההולכים ונכתבים על ידם. ההקשרים הלימודיים ונושאי הלימוד האינטגרטיביים יהוו הקשר להוראה מפורשת של תהליכים אלה.

7. הבעה בע"פ

בהבנה ובהפקה של טקסטים דבורים ברמות שונות של פורמאליות משכללים התלמידים את **כישורי ההאזנה והדיבור** כדי שישמשו אותם בהמשך לימודיהם ובמערכת ההקשרים החברתיים שיפתחו בעתיד. **השיח הדבור** מקדם את השפה הכתובה ונתמך על ידו, על כן יש ליזום התנסויות חוזרות התורמות לפיתוח ולשכלול של האזנה ממוקדת לדברי אחרים תוך מעקב אחר רצף הדברים והשתלבות בשיחה ובדיון, מתן תשובות על חומר נלמד והצגת טיעון על נושא תוך העלאת נימוקים רלוונטיים ושימוש במבנים לוגיים.

8. פיתוח ידע מטה לשוני

ידע לשוני הכולל ידע על הלשון וידע על השיח מבטא יכולת להתבונן בתכונותיה של **הלשון** ולהסיק מסקנות לגבי מערכת חוקיה. ההתבוננות בלשון מלווה את תהליכי ההבנה וההפקה של טקסטים דבורים וכתובים שהתלמידים נפגשים אתם. הלימוד השיטתי של רכיבי השיח והלשון וביסוס ידע זה ייעשה בהקשרים טקסטואליים כתובים ודבורים, ותוך הדגשת התפקידים שהרכיבים ממלאים בהקשרים אלו.

9. שילוב מיומנויות אורייניות בתחומי הדעת

התייחסות לשפה כאל אמצעי ללימוד תכנים בתחומי הדעת וכלשון לימודים בטקסטים הכתובים והנדרשים בתחומי הדעת האחרים דורשת את **שילוב המיומנויות האורייניות** גם בתחומי דעת נוספים מעבר לשיעורי העברית.

10. התנסות עצמית בביצוע משימות אורייניות בבית ובכיתה

קידום אסטרטגיות לניהול עצמי ולקריאה עצמית והפקה של **טקסטים כתובים באופן עצמאי** מתבצעים באמצעות משימות בתחומי הדעת השונים בבית ובכיתה. משימות אלו הינן אמצעי מרכזי ביד המורה למעקב רשום ומתועד אחר התקדמות התלמידים.

על מנת להגיע ליישום מרבי של עשרת יעדים אלה להלן תיאור הפעולות היישומיות הנדרשות מן המורים, ותיאור הזדמנויות הלמידה הנדרשות להוראה ולמידה אפקטיביות, ולעמידה בהישגים הנדרשים בחינוך הלשוני.

אופני פעולה מרכזיים

1. בחירת מורים

- הוראת שפת האם תיעשה על ידי מורה אחת לשפה (ולא על ידי מספר מורות).
- כל מורה שמלמד/ת שפת אם עברית תחויב להשתתף באופן פעיל במסגרת המתווה להתפתחות מקצועית בהשתלמות הרלוונטית לתחום לכיתות ג' ולכיתות ד'.

2. הרחבת שעות ההוראה

- בכיתות ג' – יתקיימו בפועל 10–8 שעות שפה שבועיות, מתוך שעות התקן.
- בכיתות ד' – יתקיימו בפועל 8 שעות שפה שבועיות.
- יתווספו 3 ש"ש לקידום תלמידים בשפת האם שיועברו ע"י המורה שמלמדת שפה בכיתות ג'–ד' (כמענה לדיפרנציאליות), על פי מיפוי שייערך.
- בבתי ספר שברפורמת "אופק חדש" יינתנו השעות במסגרת 3 שעות הפרטניות ללמידה.
- בבתי ספר שאינם ברפורמת "אופק חדש" יתווספו 3 שעות שבועיות תוספתיות.

3. סביבה לימודית

- ההוראה תתבסס על ספרי לימוד מאושרים בלבד (על פי חוזר האגף לאישור ספרי לימוד).
- ההוראה תתבצע בסביבה מתוקשבת.
- תורחב הספריה הכיתתית גם באמצעות ערכות של 50 ספרים שנשלחו מן המטה לכל כיתות ג' בשנה"ל תש"ע ויישלחו לכל כיתות ד' בשנה"ל תשע"א.

4. הדרכה בהתפתחות מקצועית

- מטה המשרד הקצה ימי הדרכה בית-ספריים ומחוזיים לקידום המטרות של התכנית לכיתות ג'–ד'.
- מונתה **מדריכה מרכזת** בכל מחוז. המדריכה המרכזת מנחה את עבודת המדריכים בבתי הספר בהתאם למדיניות המטה. המדריכה המרכזת תהיה אחראית על עבודת המדריכים בבתי הספר ועל הטמעת התכנית לקידום יעדי השפה בכיתות ג'–ד' בהתאם למדיניות המטה.
- במהלך השנה יערכו מספר ימי עיון ארציים/מחוזיים/אזוריים להעמקת הידע המקצועי הנדרש בקידום יעדי השפה.
- במהלך ההשתלמויות יופצו **יחידות הוראה וחומרי הערכה** שפותחו במטה ויעמדו לרשות בית הספר.

5. הערכה ובקרה

- התכנית תלווה במערך הערכה, בקרה ודיווח ברמה כיתתית/בית ספרית/מחוזית וארצית.

הגדרת תפקיד השותפים להטמעת תכנית ההוראה

תפקידי המורה

- להטמיע את תכנית ההוראה בזיקה מלאה לתכנית המטה והמחוז
- לתכנן יחידות הוראה וליישמן על פי תכנית היעדים לכיתות ג'-ד'
- לעשות שימוש מושכל בחומרי הלמידה המאפשרים ע"י משרד החינוך
- ליישם את יחידות ההוראה בחינוך לשוני שהתקבלו מהמטה
- להכין תכניות עבודה מותאמות לשונות בין התלמידים
- לעקוב אחר התקדמות כל תלמיד תוך שימוש מושכל בכלי הערכה, בשימות הערכה, ולשנות את התכנית בהתאם
- להתאים את שיעורי הבית לתלמידים, לבדוק אותם ולתקן את השיעורים לכל תלמיד
- להשתתף בהשתלמויות ובהדרכה
- ליידיע אחת לחודש את ההורים על תכנית העבודה ועל התקדמות התלמיד

תפקידי מנהל/ת ביה"ס

- למנות מורה מוביל (רכז מקצוע עברית) שיהיה אחראי עם המדריך הבית ספרי לבניית תכנית העבודה בחינוך בכיתות ג'-ד', שיבנה עם צוות המורים לעברית תכנית עבודה ויחידות הוראה מתאימות. הרכז יהיה אחראי לקשר בין הגורמים השונים השותפים לתכנית (המורים לעברית, מורי תחומי הדעת השונים והמדריך הבית ספרי) לשם הטמעת התכנית.
- לייחד במערכת, בתיאום עם המדריך הבית ספרי, משבצת זמן קבועה של 2 ש' למפגש עם המדריך/ה והצוותים לצורך הנחייה ועיבוד חומרים.
- לדאוג שצוותי ההוראה המלמדים שפה בכיתות ג'-ד' הינם מקצועיים בתחום.
- לוודא שכל המורים המלמדים בכיתות ג'-ד' את תחום השפה נרשמו להשתלמות המתאימה במתווה המקצועי.
- לוודא שכל המורים הרלוונטיים משתתפים בהשתלמות במהלך שנת הלימודים תש"ע-תשע"א.
- להקצות במערכת השעות את השעות הנדרשות להוראת החינוך הלשוני בשיעורי עברית מתוך תקן בית הספר.
- לקבל דיווח חודשי מרכז המקצועי, ברמת הפרט, ולדון יחד עם הצוות על שיפור וקידום כל תלמיד.
- לקיים מעקב שוטף ורשום בתחום השפה אחר ההתקדמות של כל תלמיד ותלמיד בכיתות ג'-ד'.
- ליידיע את ההורים על התכנית ועל ההתקדמות במועדים קבועים מראש.
- לדווח לפיקוח על הישגי התלמידים ועל התקדמותם.

תפקידי המדריך בבית הספר

- לבנות עם צוות מורי השפה בכיתות ג'-ד' את תכנית העבודה השנתית הכוללת את כל היעדים בכיתות ג'. התכנית תישלח לאישור למדריך מרכז במחוז.
- לפתח את הידיע ואת דרכי העבודה של המורים המודרכים.

- להעמיד לרשות המורים חומרי למידה ועזרי הוראה.
- לנתח סיטואציות הוראה עם צוות המורים.
- לדווח למנהל בית הספר ולמדריך המרכז על התקדמות המורים שבאחריותו.
- להתייעץ עם מפקח בית הספר לגבי קשיים שעולים ולשקול במשותף דרכים לפתרון.
- להשתתף בהשתלמויות, בימי עיון ובמפגשי מדריכים.

תפקידי המדריך המרכז

- ליזום מפגשים קבועים עם המנחים במחוזות, עם הפיקוח במחוז ועם הנהלת המחוז.
- להשתתף במפגשי למידה וימי עיון עם נציגי המטה ללמידת עקרונות ורכיבי המדיניות.
- לפתח מסד נתונים יעיל למעקב אחר ביצוע המדיניות.
- להשתתף בפיתוח חומרי למידה.

תפקידי המפקח הכולל

- לקבל דיווח דו חודשי מהמדריכים על עבודת המורים ועל התקדמות התלמידים.
- לערוך ישיבות עבודה קבועות עם מנהלי בתי הספר והמדריכים לצורך קבלת דיווח נתונים על הישגי התלמידים ולתכנון דרכי העבודה לאור הנתונים.
- לגבש מערך תמיכה לעבודת ההדרכה וההוראה.

תפקיד הרפרנט לחינוך יסודי ורפרנט השפה

- להשתתף בפגישות עבודה עם האגף לחינוך יסודי לדיון בהגדרת המשאבים, היעדים ודרכי היישום.
- לערוך ישיבות עבודה קבועות עם הפיקוח הכולל במחוז ועם המדריכים לקבלת דיווח נתונים על תהליכי ההטמעה ולתכנון דרכי עבודה מחוזיים לאור הנתונים.
- לגבש מערך תמיכה לעבודת הפיקוח, ההדרכה והניהול במחוזות ליישום התכנית.
- לגבש מערך תמיכה לדיווחי סטאטוס למעקב אחר הטמעת היעדים.

פעולות יישומיות לקידום ההוראה והזדמנויות הלמידה

1. השלמת תהליך רכישת הקריאה

בשכבות גיל אלה נמצא מספר תלמידים הזקוקים להשלמת תהליך רכישת הקריאה, על כן חשוב לגבש תכנית שתקדם אותם, כך שיוכלו לעשות שימוש יעיל בצופן האלפביתי לקריאה שוטפת ומדויקת של טקסטים הנלמדים בכיתה כבסיס להבנת הנקרא בטקסטים מורכבים. כמו כן נמצא בשכבות אלה תלמידים נוספים אשר רכשו את יסודות הקריאה, אך קריאתם אינה שוטפת ויעילה מספיק ויש לבסס ולחזק אותה על מנת שיוכלו לקרוא באופן עצמאי להנאה וללמידה.

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
- התלמידים בקבוצה זאת יתנסו בלמידה מקדמת ומגוונת (בתיווך מורת השפה) לצורך רכישה ושליטה מלאה בצופן. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו (בתיווך מורת השפה) בתהליכי למידה המקדמים שטף ודיוק. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו (בתיווך מורת השפה) בתהליכי למידה המקדמים הפקת משמעות מטקסטים ברמות הוראה מתאימות להם. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו (בתיווך מורת השפה) בתהליכי למידה מקדמים במהלך השעות הפרטניות וכן במהלך כל שיעורי השפה. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו (בתיווך מורת השפה) בקריאה עצמית של מגוון טקסטים ברמות קריאות שונות. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו בהאזנה לטקסטים ברמה מאתגרת שקוראת בפניהם המורה. - התלמידים בקבוצה זאת יתנסו (בתיווך מורת השפה) במשימות הערכה לניתוח התקדמותם.	- אבחון וזיהוי קבוצת התלמידים שטרם השלימו את תהליך רכישת הקריאה באמצעות כלי הערכה שונים (כגון: תוצאות מיצ"ב פנימי ב', משימות הערכה, ערכת מעק"ב, אבחון דינמי). - גיבוש תכנית ייחודית לקידום תלמידים אלה. - הקצאת זמן לקידום קבוצת תלמידים זאת (באמצעות שעות פרטניות, ובמסגרת שעות ההוראה בשיעורי העברית) כך שהתכנית תתבצע באופן אינטנסיבי ושיטתי. - קידום קבוצת תלמידים זאת במסגרות למידה פרטניות, וקבוצתיות (הומוגניות וגם הטרוגניות). - מעקב שוטף ומתועד אחר התקדמות תלמידים אלה ושינוי התכנית על בסיס ממצאים שהתקבלו באמצעות ערכת מעק"ב, משימות הערכה בקריאה ובכתיבה ושינוי, לפחות פעמיים בשנה, של "התכנית לקידום" על בסיס נתונים.

2. הפקת משמעות מטקסטים מעולם שיח עיוני

בעקבות התנסות מגוונת ומרובה בדרכי קריאה שונות משתכללת יכולת הקוראים לבחור את דרך הקריאה המתאימה לסוגי הטקסטים מעולמות השיח השונים, על פי המטרות והנסיבות השונות של הקריאה. על כן נדרשות התנסויות חוזרות בהפקת משמעות מטקסטים מסוגות שונות, בעלי מבנים רטוריים שונים, ארוכים ומורכבים, רציפים ובלתי רציפים למטרות של למידה והנאה. ההקשרים הלימודיים בתחומי הדעת ונושאי הלימוד האינטגרטיביים בשיעורי השפה יהוו הקשר להוראה מפורשת של אסטרטגיות להבנת המשמעות הגלויה בטקסט, להבנת המשמעות המשתמעת, לעריכת בקרה, להערכה וליישום הרעיונות.

עמידה בהישגים הנדרשים עפ"י תכנית הלימודים:

הישג נדרש 4: קריאת טקסטים מסוגים שונים ולמטרות שונות (עמוד 86 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג)

הישג נדרש 5: הפקת מידע ולמידה מטקסטים כתובים מסוגים שונים בתחומי דעת שונים (עמוד 88 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג)

ציוני הדרך המפורטים במסגרת תכנית הלימודים בחינוך לשוני מתארים את התפקוד האורייני המצופה מתלמידים בשלוש תחנות: בסוף כיתה ב', בסוף כיתה ד' ובסוף כיתה ו'.

בכיתה ג' מהווים יעדי סוף כיתה ד' מטרה להוראה, ואילו יעדי סוף כיתה ב' כיעדי תשתית הכרחיים.

בכיתה ד' מכוונים את ההוראה יעדי סוף כיתה ד' ויעדים בינלאומיים.

הפרקים הרלוונטיים ליעד זה מצויים בתכנית הלימודים בחינוך לשוני (עמודים 47-22, עמודים 74-76).

תיאור הטקסטים ומקורם – הטקסטים, רציפים ובלתי רציפים באורך של כשני עמודים, יבחרו מתוך ספרי הלימוד המאושרים ע"י משרד החינוך לכיתות ג' ו-ד', מכתבי עת לילדים או מתוך אנציקלופדיות. טקסטים הלקוחים מסביבות אינטרנטיות, יובאו במידת האפשר כפי שהם מופיעים במקור. הרכיבים הגראפיים יהיו ברורים ומתאימים לגיל (גודל האותיות, תרשימים ואיורים).

עקרונות לעיסוק בטקסטים מעולם השיח העיוני מתוך תכנית הלימודים בחינוך לשוני (תשס"ג):

- העיסוק בטקסט מידעי ייעשה תוך הפקת מידע ולמידה מטקסטים כתובים בתחומי דעת שונים.
- הפקת המשמעות מטקסטים מעולם שיח עיוני תיעשה תוך שימוש באסטרטגיות ומיומנויות המתייחסות לכתוב, לאיורים, לצילומים, למפות ולגרפים, תוך שימוש במקדמי ארגון, זיהוי רכיבי מבנה, זיהוי היחסים הלוגיים, זיהוי הנושאים והרעיונות, הבחנה בין דעות לעובדות, גיבוש עמדה אישית.
- העיסוק בטקסטים מעולם שיח עיוני ייעשה תוך עידוד השימוש באסטרטגיות ובמיומנויות מגוונות להבנת המשמעות הגלויה והמשמעות הסמויה, תוך הפעלת גישה פרשנית של הערכה ונקיטת עמדה לגבי הכתוב ותוך התייחסות לרעיונות, לנושאים ולמסרים.
- אפיוני הטקסט לא נועדו להוראה ישירה. המורה יוכל להסתייע בהם ללמידה עצמית, לדיון עם התלמידים על טקסטים בסוגה הנתונה וכן להעמקת הידע

- הנחוץ לתלמידים להבנה ולהפקה של טקסטים בהתאם למטרה שהוצבה. (עמוד 23)
- בשום מקרה אין מטרת העיסוק בסוגות בבית הספר לטפח את יכולת המיון של טקסטים. (עמ' 22)
 - ההקשרים (התמטים והחברתיים) נועדו להבטיח שלא תהיה הוראה "מרשמית" של סוגי טקסטים כנושאים בפני עצמם. (עמוד 23)

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג' - ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בקריאה (דמומה וקולית) מרובה בבית הספר ובבית של טקסטים רציפים ובלתי רציפים המקושרים ביניהם ביחידות הוראה תמטיות בשיעורי עברית, ובשיעורים נוספים הקשורים לתחומי הדעת. ● התלמידים יתנסו בהתנסויות חוזרות בקריאה למטרות שונות של טקסטים מידעיים מגוונים. ● התלמידים ידונו בטקסטים במסגרות שונות (במליאה, בקבוצה קטנה ובאופן פרטני). ● התלמידים יתנסו בלמידה להרחבת אוצר מילים ולרכישת מושגים הרלוונטיים לטקסטים המידעיים אותם קוראים בכיתות ג' ו-ד'. ● התלמידים יתנסו במשימות בזיקה לטקסט הדורשות מיומנויות של איתור מידע גלוי, איתור מידע סמוי, היסק, גישה פרשנית, הערכה ונקיטת עמדה לגבי הכתוב תוך התייחסות לרעיונות, לנושאים ולמסרים תוך שימוש באסטרטגיות ובמיומנויות המתייחסות אל הכתוב, איורים, צילומים, מפות וגרפים, שימוש במקדמי ארגון, זיהוי רכיבי מבנה, זיהוי היחסים הלוגיים, זיהוי הנושאים והרעיונות, הבחנה בין דעות לעובדות, גיבוש עמדה אישית. ● התלמידים יתנסו במשימות הערכה הכוללות הערכה של המיומנויות הנדרשות להפקת משמעות מטקסטים מידעיים. ● התלמידים יתנסו בדגמי למידה מקדמים מגוונים (בתיאור מורחב השפה) לצורך הפנמת האסטרטגיות והמיומנויות להפקת המשמעות וללמידה תוך הפקת מידע מן הכתוב (מטקסטים נלווים, מפות, גרפים וכו'). ● התלמידים ירכשו את הידע הלשוני הרלוונטי תוך דיון באמצעים הלשוניים ושימוש בהם לשם העמקת ההבנה של טקסטים אלה. ● התלמידים יתנסו במשימות (בזיקה לטקסטים העיוניים) המייצגות ממדי הבנה מגוונים.	● יגובשו יחידות הוראה בהקשרים תמטיים בעולם שיח עיוני. ● הטקסטים העיוניים בכל יחידת הוראה יהיו תשתית להוראה מתוכננת ומפורשת של אסטרטגיות ומיומנויות הנדרשות לתיאור ולהפקת משמעות מטקסטים אלה עפ"י ההישגים הנדרשים בתכנית הלימודים בחינוך הלשוני (תשס"ג) והמחקר הבינלאומי ה-PIRLS. ● הטקסטים יתאימו לרמות הקריאה של תלמידי הכיתה בכיתות ג'-ד', ואף יאתגרו אותם. ● המורים יפנו זמן במסגרת שיעורי העברית ותחומי דעת נוספים להוראת הרכיבים הנדרשים כדי שהתלמידים יגיעו לידי שליטה במיומנויות ובאסטרטגיות הנדרשות לקריאה יעילה ולהפקת משמעות מטקסטים עיוניים המתאימים לגילם ולרמת קריאתם ואף מאתגרים. ● הסביבה הלימודית תתחלף בהתאמה לנושאים המצויים ביחידות הלימוד המתוכננות. ● מסגרות הלמידה יכללו מליאה, קבוצות קטנות הומוגניות והטרוגניות והוראה פרטנית בהתאם לצורך.

3. התנסות עם טקסטים מעולם שיח ספרותי

הספרות היפה מעניקה לקוראים חוויות והתנסויות אסתטיות שבאמצעותן יבינו טוב יותר את עצמם ואת הזולת ואת הטקסטים מעולם שיח זה. עולם שיח זה כולל מגוון סוגות ותת-סוגות המאופיינות באמצעים אמנותיים צורניים ורטוריים ייחודיים. נדרשת הוראה מפורשת של התנסויות לפיתוח ולגיבוש מטרות קריאה אלה.

עמידה בהישגים הנדרשים עפ"י תכנית הלימודים:

הישג נדרש 4: קריאת טקסטים מסוגים שונים למטרות שונות (עמוד 86 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג)

הישג נדרש 6: קריאה של יצירות ספרות מתקופות שונות, התייחסות פרשנית להיבטיהן הרגשיים הערכיים, האסתטיים והחברתיים – תרבותיים. (עמוד 90)

ציוני הדרך המפורטים במסגרת תכנית הלימודים בחינוך לשוני מתארים את התפקוד האורייני המצופה מתלמידים בשלוש תחנות: בסוף כיתה ב', בסוף כיתה ד' ובסוף כיתה ו'.

בכיתה ג' מהווים יעדי סוף כיתה ד' מטרה להוראה, ואילו יעדי סוף כיתה ב' מהווים יעדי תשתית הכרחיים.

בכיתה ד' מכוונים את ההוראה יעדי סוף כיתה ד' ויעדים בינלאומיים.

הפרקים הרלוונטיים ליעד זה מצויים בתכנית הלימודים בחינוך לשוני תשס"ג (עמודים 65–56, עמודים 74–76).

תיאור הטקסטים – הטקסטים הם בעיקר יצירות בעלות ערך מספרות המקור בעברית ומספרות מתורגמת מתוך ספרי הלימוד המאושרים לכיתות ג' ו-ד', ומתוך הספרייה הבית ספרית והכיתתית (רשימת ליבה בהכנה).

עקרונות לעיסוק בטקסטים מעולם השיח הספרותי מתוך תכנית הלימודים בחינוך לשוני (תשס"ג):

1. יש לקבוע מרחב ייחודי לספרות בתוך השיח הכיתתי.
2. יש לקבוע מיון נכון של הקצאת זמן הוראה לטקסטים מעולם שיח עיוני כ-40% לפחות.
3. יש להפוך את יצירות הספרות לחלק בלתי נפרד ממטענם התרבותי והאישי של התלמידים.
4. יש לאפשר לתלמידים ליהנות מיצירות ספרות רבות ומגוונות מהמורשת התרבותית הישראלית, היהודית והעולמית לדורותיה.
5. יש לשים דגש על השפה הספרותית, על המשלב הלשוני, עם זאת יש להימנע מלהפוך את הקריאה ביצירה הספרותית לאמצעי להוראת לשון ולתת לה להיות אך ורק כלי שרת של נושאי לימוד או תחומי דעת שונים.

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
- התלמידים יתנסו בקריאה (דמומה וקולית) מרובה בבית הספר ובבית של טקסטים מעולם שיח של הספרות ומעולם השיח של המקורות היהודיים תוך יצירת קשרים ביניהם להעמקת הקריאה הפרשנית והאסתטית. - התלמידים יתנסו בקריאה קולית, שוטפת, מדויקת ומותאמת של יצירות ספרות תוך הדגשת הזווית הפרשנית בקריאתם. - המפגש עם יצירות ספרות יזמן לתלמידים חוויות והתנסויות אסתטיות ורגשיות, כך שיאפשר לכל אחד מהם לבנות את עולם הטקסט האישי בהתאם לידע שלו, לניסיון העבר ולאישיותו. - המפגש עם יצירות ספרות יזמן לתלמידים הזדמנות לתת ביטוי להזדהות / אי-הזדהות עם ערכים, דמויות ואירועים הבאים לידי ביטוי ביצירות. - התלמידים יאזינו לקריאה קולית שוטפת, מדויקת ומוטעמת של יצירות ספרות בכיתה להנאתם. - התלמידים ידונו בטקסטים במסגרות שונות (במליאה, בקבוצה קטנה, ובאופן פרטני) להעמקת התובנות והעשרתן, לבחינת פרשנויות אפשריות, להעמקת שיתוף אחרים בתובנות על היצירה. - התלמידים יתנסו בהרחבת אוצר מילים הרלוונטי לטקסטים הספרותיים אותם הם קוראים. התלמידים יתנסו בלמידה מקדמת מגוונת (בתיווך מורת השפה) להפנמת האמצעים הספרותיים ולהפקת משמעות. - התלמידים יתנסו בדיונים על האירועים ביצירות הספרות, ועל יחסי הגומלין בין האירועים לבין היצירה הכתובה, ועל תרומת האירוע לפרשנות היצירה. - התלמידים ירכשו את הידע הלשוני הרלוונטי תוך דיון באמצעים הלשוניים ושימוש בהם לשם הבנה של טקסטים אלה. - התלמידים יתנסו במשימות (בזיקה לטקסטים ספרותיים) המייצגות ממדי הבנה מגוונים. - הטקסטים יתאימו לרמות הקריאה של תלמידי הכיתה בכיתות ג', ואף יאתגרו אותם. - התלמידים יתנסו במשימות הערכה הכוללות הערכה של המיומנויות הנדרשות לקריאה משמעותית של טקסטים מעולם שיח ספרותי.	- יגבשו יחידות הוראה בהתאם לרשימת יצירות הליבה (בהכנה) וטקסטים נוספים מעולם השיח הספרותי. - הטקסטים הספרותיים בכל יחידת הוראה יהוו תשתית להוראה מתוכננת ומפורשת של אסטרטגיות ומיומנויות הנדרשות לקריאה ולהפקת משמעות של טקסטים ספרותיים לזיהוי נקודות מבט שונות, לזיהוי האמצעים הספרותיים, לתיאור ולהפקת משמעות פרשנית מטקסטים אלה. עפ"י ההישגים הנדרשים בתכנית הלימודים בחינוך הלשוני (תשס"ג) והמחקר הבינלאומי ה-PIRLS. - התלמידים יתנסו בקריאת טקסטים ספרותיים תוך זיהוי דמויות וקורותיהן, הבנת הקשרים בין אירועים שונים בעלילה, הבחנה בביטויים שונים של הומור, זיהוי היסודות העל טבעיים, הבחנה בין מה שנמסר ע"י המספר לבין מה שנאמר על ידי הדמויות, הבחנה בשימוש ייחודי במילים ובצירופי מילים, גילוי משמעויות מפורשות וסמויות, זיהוי נושאים ורעיונות ומסרים מרכזיים, הרחבת משמעות היצירה תוך קישור לעולמם, קישור בין היצירות שקראו, קישור בין יוצרים, נושאים וסוגות וקישור בין האירועים לכתוב, הבעת רשמים אישיים מהיצירה בעל פה ובכתב, הבעת עמדה אישית מנומקת על הדמויות ביצירה ועל היצירה. - הטקסטים יתאימו לרמות הקריאה של תלמידי הכיתה בכיתות ג'-ד', ואף יאתגרו אותם. - המורים יפנו זמן במסגרת שיעורי העברית להוראת הספרות כדי שהתלמידים יגיעו לידי שליטה במיומנויות ובאסטרטגיות הנדרשות לקריאה מושכלת המתאימה לגילם ולרמת קריאתם ואף מאתגרים. - יושם דגש על השפה הספרותית. - הסביבה הלימודית תותאם ליצירות הנלמדות. - מסגרות הלמידה יכללו מליאה, קבוצות קטנות הומוגניות והטרוגניות והוראה פרטנית בהתאם לצורך. - ינתן מענה שיטתי ואינטנסיבי לתלמידים שיצרו פער מהכיתה ולתלמידים מצטיינים.

4. קריאה להנאה

קריאת ספרים להנאה הינה רכיב משמעותי לקידום יעדי השפה. קריאה להנאה משפיעה על אוצר מילים, על ידע עולם, על מיומנויות ואסטרטגיות קריאה, על כתיבה, על השיח הדבור ועל הידע המטה-לשוני. הנתונים בישראל מצביעים על קשר בין תדירות הביקור בספריות (בין אם בספריות כיתתיות או בית ספריות) להישגים לימודיים בקריאה. הישגי תלמידים העושים שימוש שוטף בספריות עולים באופן משמעותי על הישגי אלו שאינם עושים שימוש בספריות.

עקרונות ההוראה להדגשה

- בית הספר יאפשר לתלמידים להיות קוראים פעילים ולנהל משא ומתן עם טקסטים בעלי ערך עבור הקהילה הקרובה ועם טקסטים המייצגים את החברה ואת התרבות בקהילה הרחבה יותר.
- בסביבה התומכת בקריאה מתקיימות אינטראקציות חברתיות המגבשות את קהיליית הקוראים.
- בסביבה פעילה זו תלמידים משתפים אחרים בקריאה, מורים ותלמידים קוראים בקול טקסטים מסוגים שונים, ותלמידים לומדים לבחור טקסטים לקריאה תוך התייחסות למידע ולהמלצות של קוראים אחרים.
- פנייה לספרייה הכיתתית למטרות שונות, ביקור סדיר בספרייה הבית ספרית, השכונתית או העירונית להשאלת ספרי קריאה להנאה והשתתפות באירועים הקשורים בקריאה – כל הפעולות האלה מחזקות את הממד החברתי של הקריאה ותורמות למעורבותם של התלמידים בקהיליית הקוראים.

(תכנית הלימודים בחינוך לשוני, תשס"ג, עמוד 75)

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג' ו-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בפעילויות המעודדות קריאת ספרים בכיתה ובבית. ● התלמידים יתנסו בפעילויות של דיון ושיתוף בחוויית הקריאה.	● ייווצר מאגר של ספרי קריאה בבית הספר המרתק ילדים בכיתות ג'-ד' והמאתגר אותם. ● מאגר הספרים ייצג יצירות של מחברים מוכרים, חשובים ומרכזיים, המייצגים תרבויות שונות וסגנונות כתיבה שונים, המעשירות את התלמידים בתחום הרגשי והערכי. ● תיווצר נגישות לספרי קריאה בספריית בית הספר ובספרייה הכיתתית. ● יוקדש זמן בבית הספר לקריאת ספרים ולשיח ספרים משתף.

5. הרחבת אוצר מילים

אוצר המילים קיים במוח האדם ומאורגן בקטגוריות הקשורות ביניהן. אוצר המילים המנטאלי הוא תשתית חשובה מאד לקידום ההישגים בשפה הכתובה והדבורה, על כן יש ליזום הקשרים לימודיים, וסביבה לימודית עתירת שפה וספר להוראה מפורשת המגבשת ובונה אוצר מילים רחב. במסגרת תכנית ההוראה גובשה רשימת מילים השכיחות בהוראת תחומי הדעת השונים בכיתות ג'-ד'. הרשימה נועדה לסייע בהוראת אוצר המילים המתאים. המילים ברשימה מוצגות עפ"י מקצועות ההוראה בהם הן רווחות ועפ"י חלקי הדיבור.

עקרונות דידקטיים להרחבת אוצר המילים

- "רשימת המילים" לא נועדה להוראה "מרשמית" המנותקת מהקשר, אלא להוראה הנגזרת מהטקסטים המצויים ביחידות ההוראה התמטיות.
- חשוב להדגיש בהוראה את אופן השימוש במילים בכל אופנויות השפה: הבעה בעל פה, הבנת הנשמע, הבנת הנקרא והבעה בכתב.
- שימוש חוזר במילה ובמשפחת המילים מחזק את המודעות למבנה השפה, ומשפר את השליטה בה.
- הקריאה היא המקור הטוב ביותר להרחבה ולהעמקה של המילון האישי.
- בהוראת מילים המוכרות לתלמידים מומלץ לדון במשמעויות נלוות ובצירופים כבולים ולהדגים בהקשרים שונים.
- יודגש כי אין צורך להגדיר את המילים ולשייכן לחלקי הדיבור, אלא יש לשאוף לשימוש מגוון בהן.
- חשוב לפתח דרכי הוראה מגוונות כדי לסייע לתלמידים לזכור את המילים.
- חשוב ללמד את התלמידים להשתמש במילון לצורך הבנת מילים לא ידועות ולשם הרחבת המילון האישי.
- אפשר להסתייע ברשימת המילים במסגרת צוות שפה בית ספרי ובמפגשי הדרכה.

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתעדו את תהליך צבירת המילים אותן הם לומדים באמצעות מילון אישי וכיתתי. ● התלמידים יתנסו בתהליכי למידה במסגרת יחידות הוראה תמטיות להרחבת אוצר מילים. ● התלמידים יתנסו בשימוש חוזר באוצר המילים המתחדש בארבע אופנויות השפה. ● התלמידים יתנסו בתהליכי למידה מגוונים להפנמה, לזכירה ולשימוש במילים החדשות. ● התלמידים יתנסו בתהליכי למידה מגוונים לרכישת מיומנויות של הרחבת אוצר המילים הנדרש ללמידתם באמצעות אסטרטגיות שונות ובאמצעות המילון.	● תגובש רשימת מילים הנגזרת מחומרי למידה בתחומי הדעת הרלוונטיים לנלמד בכיתות ג'-ד'. ● סביבת הלמידה בכיתה תכלול מספר מילונים המתאימים לגיל ולידע הלומדים בכיתות ג'-ד'. ● תהליכי ההוראה יספקו הזדמנויות ללמידה מתוכננת בשיעורי עברית ובתחומי הדעת הנוספים להוראה מכוונת של הרחבת אוצר מילים ולהתנסויות מרובות (כך שמאגר המילים המורחב הופך אצל התלמידים ממאגר קולטני למאגר יוצרני).

6. קידום תהליכי כתיבה

בתהליך הכתיבה נדרש התלמיד לבנות משמעות תוך שימוש בסוגי ידע שונים: ידע על העולם, ידע על מערכת הלשון, ידע על סיטואציות קומוניקטיביות וידע על סוגי טקסטים שונים. הוראה מפורשת של מיומנויות ואסטרטגיות להפקת תוצרים בהקשרי למידה מגוונים הינה התנסות המקדמת את הלומדים להפעלת תהליכי תכנון ובקרה בהם הם בוחרים את התכנים, את ארגונם, את האמצעים הלשוניים והרטוריים ואת אוצר המילים שישרתו את מטרות הכתיבה תוך התחשבות בנמענים. ההתנסות המקדמת תתרחש גם כשהתלמידים יזהו את הזיקה בין הטקסטים שהם קראו לבין הטקסטים ההולכים ונכתבים על ידם. ההקשרים הלימודיים ונושאי הלימוד האינטגרטיביים יהוו הקשר להוראה מפורשת של תהליכים אלה.

עמידה בהישגים הנדרשים עפ"י תכנית הלימודים בחינוך הלשוני תשס"ג:

הישג נדרש 2: כתיבת טקסטים למטרות שונות ולנמענים שונים (עמוד 84 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג).

הישג נדרש 3: הפקת טקסטים כתובים, תקינים מבחינה לשונית והולמים מבחינה תקשורתית (עמוד 85 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג).

ציוני הדרך המפורטים במסגרת תכנית הלימודים בחינוך לשוני מתארים את התפקוד האורייני המצופה מהתלמידים בשלוש תחנות: בסוף כיתה ב', בסוף כיתה ד' ובסוף כיתה ו'.

בכיתה ג' מהווים יעדי סוף כיתה ד' מטרה להוראה, ואילו יעדי סוף כיתה ב' מהווים יעדי תשתית הכרחיים.

בכיתה ד' מכוונים את ההוראה ליעדי סוף כיתה ד' וליעדים בינלאומיים.

הפרקים הרלוונטיים ליעד זה מצויים לאורך כל תכנית הלימודים בחינוך לשוני ובפרק נוסף על כתיבה עמודים 77-78.

עקרונות הוראה להדגשה

- הכתיבה הינה תהליך קוגניטיבי מורכב המגייס סוגי ידע רבים ומגוונים.
- בתהליך הכתיבה נדרשים התלמידים לעשות שימוש מושכל בידע התוכן הרלוונטי שלהם, בידע אודות מבנים וסוגות, בידע של אוצר מילים ומושגים רלוונטיים, בידע התחבירי ובידע שלהם על מוסכמות הכתיב, הכתב והפיסוק.
- לכל כתיבה יש נמען אחד או כמה נמענים. בכיתה התלמידים כותבים למגוון נמענים מוכרים או בלתי מוכרים.
- הכתיבה דורשת תכנון ובקרה.

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בתהליכים של זיהוי מטרות הכתיבה וזיהוי ההקשרים התקשורתיים במשימות הכתיבה שקיבלו. ● התלמידים יתנסו בתהליכי תכנון של כתיבתם תוך העלאת רעיונות לכתיבה באמצעות מורה, עמיתים ובאופן פרטי. ● התלמידים יתנסו בשימוש במחווים כדי לבחון את מידת התאמתה של כתיבתם למטרות ולמענים הנדרשים. ● התלמידים יתנסו בתהליכי בקרה הדורשים טיוט גם בסביבה מתוקשבת תוך גיוס הידע הרלוונטי לייעול התהליך ותוך התייחסות מבוקרת לתכנים הנדרשים, למבנים הנדרשים וללשון התקינה וההולמת. ● התלמידים יתנסו בתהליכי כתיבה עד "פרסום" התוצר הסופי בהקשרים של כתיבה ארוכת טווח כפעמיים בשנה. ● התלמידים יתנסו בתהליכים של גיבוש תובנות להפנמת המיומנויות והאסטרטגיות הנדרשות להפקת תוצרים משמעותיים.	● יגובשו יחידות הוראה בהקשרים תמטיים בנושאים חברתיים או בנושאים בעולם שיח ספרותי או עיוני לקידום מתוכנן ומפורש של תהליכי הכתיבה. ● יגובשו משימות כתיבה המנוסחות באופן ברור כך שניתן להסיק מהן את מטרת הכתיבה ואת ההקשר התקשורתי לכתיבה זאת. ● יפונה זמן הוראה שיטתי ל"פיצוח משימות" הכתיבה. ● יגובשו מחווים לתלמידים שימקדו את מטרות כתיבתם ויתמכו בתהליכי הבקרה הנדרשים בכתיבתם. ● חלק ממשימות הכתיבה יהיו ארוכות טווח, יכוונו להקשר תקשורתי חברתי ברור וידרשו תהליכי תכנון, טיוט בהתחשב בתוכן, במבנה ובלשון. ● יגובשו מחווים להערכה מושכלת ואחידה של תוצרי הכתיבה. ● המשימות יתאימו למטרות הכתיבה הנדרשות בכיתה ג'-ד'. ● הטקסטים המופקים ע"י התלמידים יהיו הולמים מבחינה לשונית ותקשורתית כפי שנדרש בגיל זה. ● המורים יפנו זמן במסגרת שיעורי העברית להוראה מתוכננת ומפורשת המקדמת תהליכי כתיבה. ● יפונה זמן בשיעורי עברית ובתחומי דעת אחרים להתנסויות חוזרות בכתיבה. ● הסביבה הלימודית תתחלף בהתאמה ליחידת הלימוד המקדמת כתיבה, ותכלול טקסטים להרחבת ידע התוכן ולהרחבת הידע בסמבנים רטוריים נדרשים, ובידע הלשוני הרלוונטים למטרות הכתיבה. ● מסגרות הלמידה יכללו מליאה, קבוצות קטנות הומוגניות והטרוגניות והוראה פרטנית בהתאם לשלבי הכתיבה. ● ינתן מענה שיטתי ואינטנסיבי לתלמידים שייצרו פער מהכיתה ולתלמידים מצטיינים.

7. הבעה בע"פ

בהבנה ובהפקה של טקסטים דבורים ברמות שונות של פורמאליות משכללים התלמידים את כישורי ההאזנה והדיבור כדי שישמשו אותם בהקשרים לימודיים ובהקשרים החברתיים בעתיד. השיח הדבור מקדם את השפה הכתובה ונתמך על ידה, על כן יש ליזום התנסויות חוזרות התורמות לפיתוח ולשכלול של האזנה ממוקדת לדברי אחרים תוך מעקב אחר רצף הדברים והשתלבות בשיחה ובדיון, מתן תשובות לשאלות על חומר נלמד והצגת טיעון על נושא תוך העלאת נימוקים רלוונטיים ושימוש במבנים לוגיים.

עמידה בהישגים הנדרשים עפ"י תכנית הלימודים בחינוך לשוני, תשס"ג:

הישג נדרש 1: האזנה ודיבור למטרות שונות (עמוד 82 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג)
ציוני הדרך המפורטים במסגרת תכנית הלימודים בחינוך לשוני מתארים את התפקוד האורייני המצופה מתלמידים בשלוש תחנות: בסוף כיתה ב', בסוף כיתה ד' ובסוף כיתה ו'.

בכיתה ג' מהווים יעדי סוף כיתה ד' מטרה להוראה, ואילו יעדי סוף כיתה ב' מהווים יעדי תשתית הכרחיים.

בכיתה ד' מכוונים את ההוראה ליעדי סוף כיתה ד' וליעדים בינלאומיים.

הפרקים הרלוונטיים ליעד זה מצויים לאורך **כל תכנית הלימודים בחינוך הלשוני** ובפרק נוסף על כתיבה עמודים 78-79.

עקרונות הוראה להדגשה:

- מידת התכנון של השפה הדבורה משתנה לפי ההקשר, מטרת התקשורת ויחסי הדובר עם קהלו.
- כאשר הנסיבות הן פורמאליות ונחוץ תכנון מוקדם יותר: הדוברים צריכים לשקול מה ייאמר, כיצד יתאימו את הנאמר לרמת הידיעות של המאזינים, כיצד ישמרו על הרצף ועל הסדר של הדברים הנאמרים.
- כדי שתלמידים ילמדו להציג נושא או סוגיה לפני עמיתים, עליהם להתנסות בהקשבה לדוברים שונים המציגים נושאים שונים.
- ההקשבה, ניתוח הטקסט הנשמע ותגובותיו של השומע הם חלק בלתי נפרד מתהליך הצגת נושא על ידי התלמידים עצמם.
- הפקת טקסטים דבורים במטרה לשתף אחרים בנלמד מחייבת ארגון היררכי של הידע שנרכש, החלטה על החלוקה הפנימית של הטקסט, שיקול דעת לגבי אוצר המילים המתאים לנושא ולנמענים.
- הקריאה והכתיבה תומכות בשפה הדבורה.

(מתוך תכנית הלימודים בחינוך לשוני, תשס"ג, עמודים 78-79)

פעולות יישומיות הנדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בהקשרים לימודיים בשיח דבור מתוכנן. ● התלמידים יתנסו בתהליכי תכנון להצגת רעיונותיהם תוך חשיבה מושכלת ביחס לתוכן הדברים, מבנה הצגת הדברים, ולשון ההצגה. ● התלמידים יתנסו בתהליכי בקרה לשיפור השיח הלימודי הדבור שלהם בדיונים המתקיימים בשיעורי העברית ובתחומי הדעת האחרים. ● התלמידים יתנסו בתהליכים של גיבוש תובנות להפנמת המיומנויות והאסטרטגיות הנדרשות להפקת שיח דבור משמעותי וברור.	● יגובשו יחידות הוראה בהקשרים תמטיים בנושאים חברתיים לקידום מתוכנן ומפורש של השיח הדבור. ● יפונה זמן הוראה שיטתי לקידום השיח הדבור בכיתות ג'-ד'. ● יגובשו מחוונים לתלמידים שימקדו את מטרות השיח הדבור ויתמכו בתהליכי הבקרה הנדרשים במהלך הדיבור שלהם בכיתה במסגרות שונות. ● יש ליזום בכיתה זמן והקשרים לימודיים חוזרים שידרשו מן התלמידים הצגת נושא או סוגיה לפני עמית, קבוצה או כיתה. ● הקשר הדיונים בכיתה בשיעורי העברית ובתחומי דעת נוספים ישמשו להוראה וללמידה של הצגת הטענות כדי לשכנע, ושמירה על כללי השתתפות שנקבעו מראש. ● יגובשו מחוונים להערכת השיח הדבור של התלמידים למטרות שונות. ● מטרות השיח הדבור יותאמו לנדרש בכיתות ג'-ד'. ● ינתן מענה שיטתי ואינטנסיבי לתלמידים שיצרו פער מהכיתה ולתלמידים מצטיינים.

8. פיתוח ידע מטה לשוני

ידע לשוני הכולל ידע על הלשון וידע על השיח מבטא יכולת להתבונן בתכונותיה של הלשון ולהסיק מסקנות לגבי מערכת חוקיה. ההתבוננות בלשון מלווה את תהליכי ההבנה וההפקה של טקסטים דבורים וכתובים שהתלמידים נפגשים אתם. הלימוד השיטתי של רכיבי השיח והלשון וביסוס ידע זה יעשה בהקשרים טקסטואליים כתובים ודבורים ותוך הדגשת התפקידים שהרכיבים ממלאים בהקשרים אלו.

עמידה בהישגים הנדרשים עפ"י תכנית הלימודים בחינוך לשוני, תשס"ג:

הישג נדרש 8: הכרה והבנה של המערכת הלשונית – מבנים, תופעות ותהליכים בלשון (עמודים 94 – 95 בתכנית לחינוך לשוני, תשס"ג).

ציוני הדרך המפורטים במסגרת תכנית הלימודים בחינוך לשוני מתארים את התפקוד האורייני המצופה מתלמידים בשלוש תחנות: בסוף כיתה ב', בסוף כיתה ד' ובסוף כיתה ו'.

בכיתה ג' מהווים יעדי סוף כיתה ד' מטרה להוראה, ואילו יעדי סוף כיתה ב' מהווים יעדי תשתית הכרחיים.

בכיתה ד' מכוונים את ההוראה ליעדי סוף כיתה ד' וליעדים בינלאומיים.

הפרקים הרלוונטיים ליעד זה מצויים לאורך **כל תכנית הלימודים בחינוך לשוני** ובפרק נוסף על כתיבה עמודים 78-79.

עקרונות הוראה להדגשה:

- ההתבוננות בלשון מלווה את תהליכי ההבנה וההפקה של טקסטים דבורים וכתובים.
- הלימוד השיטתי של רכיבי השיח והלשון וביסוס ידע זה ייעשו בהקשרים טקסטואליים כתובים ודבורים תוך הדגשת התפקידים שהרכיבים ממלאים בהקשרים אלו.
- העיסוק בידע הלשוני יעשה משלושה היבטים: שימוש בלשון, מודעות לשונית, ידע על הלשון.

פעולות יישומיות הנדרשות בכיתות ג' - ד'

פעולות הוראה של מורים	התנסויות של תלמידים
● ההוראה של פרטי הלשון תתמקד ברכיבים האופייניים לטקסטים בעולמות שיח שונים עפ"י הפירוט בתכנית הלימודים בחינוך לשוני (תשס"ג). ● יחידות ההוראה בעולמות שיח עיוניים וספרותיים המקדמות קריאה או/ו כתיבה או/ו שיח דבור יכללו גם הוראה מתוכננת ומפורשת של ההישגים בתחום הלשון הרלוונטיים לטקסטים המצויים או המופקים ביחידות אלה והנדרשים לכיתות ג'-ד' עפ"י תכנית הלימודים תשס"ג. ● המורים יפנו זמן במסגרת שיעורי העברית גם להוראה מפורשת ומתוכננת של רכיבי הלשון המתאימים לטקסטים הנלמדים. ● מסגרות הלמידה יכללו מליאה, קבוצות קטנות הומוגניות והטרוגניות והוראה פרטנית בהתאם לצורך. ● ינתן מענה שיטתי ואינטנסיבי לתלמידים שייצרו פער מהכיתה ולתלמידים מצטיינים.	● התלמידים יתנסו בשימוש בלשון לדיבור, לקריאה ולכתיבה של טקסטים לשם הפקה והבנה לפי ההקשר, הנמענים והמטרות. ● התלמידים יתנסו בדיון באמצעים הלשוניים ובאמצעים הטקסטואליים לשם פיתוח מודעות למערכת הלשונית ולכלליה. ● התלמידים ישתמשו בידע על הלשון לשם הבנה והפקה של טקסטים דבורים וכתובים. ● התלמידים יתנסו בהכללות ויכירו את המונחים המתאימים לכיתות ג'-ד' תוך ארגון שיטתי של הידע הלשוני. ● התלמידים יתנסו במשימות הערכה הכוללות הערכה של הידע הלשוני הנדרש. ● התלמידים יתנסו בהוראה מקדמת המבוססת נתונים מכלי הערכה מגוונים.

9. שילוב מיומנויות אורייניות בתחומי הדעת

התייחסות לשפה כאמצעי ללימוד תכנים בתחומי הדעת וכלשון לימודים בטקסטים הכתובים והנדרשים בתחומי הדעת האחרים דורשת את שילוב המיומנויות האורייניות גם בתחומי דעת נוספים מעבר לשיעורי העברית.

עקרונות הוראה להדגשה:

- הקריאה, הכתיבה, הדיבור והידע הלשוני הינם רכיבים נדרשים לא רק בשיעורי עברית, אלא גם בתחומי הדעת הנוספים כדי להגיע או להציג את הידע הרלוונטי בצורה יעילה ומושכלת.
- עולם השיח העיוני מאגד את כל תחומי הידע הלא ספרותיים הנלמדים בבית הספר ואת ייצוגיהם הטקסטואליים של תחומים אלה.
- הקריאה, הכתיבה והדיבור בתחומי הדעת השונים אמורים לפתח אצל הלומדים ידע תוכני ויכולות של שיח אורייני הנחוצים בתחומי הידע הרלוונטיים.

פעולות יישומיות נדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בשימוש בכישורים שרכשו במסגרת שיעורי העברית גם בקריאה ובהפקה של טקסטים כתובים ודבורים במסגרת תחומי הדעת. ● התלמידים יתנסו בדיון באמצעים הלשוניים ובאמצעים הטקסטואליים ובהבאה למודעות של השימוש ברכיבי הלשון לשם הבנה והפקה של טקסטים דבורים וכתובים בתחומי הדעת השונים. ● התלמידים יתנסו במשימות הערכה הכוללות הערכה של המיומנויות הלשוניות הנדרשות לקריאה משמעותית של טקסטים מעולמות שיח עיוניים וספרותיים בתחומי הדעת השונים. ● התלמידים יתנסו בהוראה מקדמת המבוססת נתונים מכלי הערכה מגוונים.	● יפותחו יחידות הוראה המשלבות את מטרות השפה ואת מטרות תחום הדעת בתחומים הבאים: מולדת, חברה ואזרחות, מדעים, ותנ"ך. ● המורים יפנו זמן במסגרת השיעורים בתחומי הדעת גם להוראה מפורשת ומתוכננת של רכיבי הידע לקריאה יעילה ומושכלת, להפקת טקסטים בהתאמה למטרות הנדרשות בתחום הדעת, ולהצגת שיח דבור בהתאמה למטרות. ● יתגבש תכנון משותף בין מורי חינוך לשוני לבין מורי תחומי הדעת שימוש מושכל של מיומנויות אורייניות כאמצעי להפקת משמעות בטקסטים של תחומי הדעת. ● מסגרות הלמידה יכללו מליאה, קבוצות קטנות הומוגניות והטרוגניות והוראה פרטנית בהתאם לצורך. ● ינתן מענה שיטתי ואינטנסיבי לתלמידים שיפתחו פער מהכיתה ולתלמידים מצטיינים.

10. התנסות עצמית בביצוע משימות אורייניות בבית ובכיתה

קידום אסטרטגיות לניהול עצמי ולקריאה עצמית והפקה של טקסטים כתובים באופן עצמאי מתבצע באמצעות משימות מתחומי הדעת השונים בבית ובכיתה. משימות אלו הינן אמצעי מרכזי בידי המורה למעקב רשום ומתועד אחר התקדמות התלמידים.

עקרונות הוראה להדגשה

- משימות הכתיבה והקריאה העצמיות תורמות להתנסויות הנדרשות להפנמת המיומנויות והאסטרטגיות בחינוך הלשוני הנדרשות בכיתות ג'-ד'.
- משימות הכתיבה והקריאה המתבצעות באופן עצמאי, תורמות ליכולות התלמידים להפנים ביקורות, ולפיתוח אסטרטגיות לניהול עצמי יעיל.

פעולות יישומיות הנדרשות בכיתות ג'-ד'

התנסויות של תלמידים	פעולות הוראה של מורים
● התלמידים יתנסו בביצוע משימות עצמאיות בכיתה ובבית. ● התלמידים יפתחו אסטרטגיות להתמודדות עצמית עם מטלות מורכבות תוך יצירת תהליכי היוועצות עם עמיתים. ● התלמידים יתנסו בתהליכי שיפור המשימות שהפיקו באופן עצמאי בעקבות משוב של מורים או עמיתים.	● המורים ייזמו משימות לעבודה עצמית בכיתה ובבית המתאימות לנדרש בכיתות ג'-ד'. ● המורים יגיבו בכתב ובע"פ למשימות אלה תוך ניהול מעקב צמוד אחר התקדמות התלמידים.

תכנית לקידום יעדי השפה בכיתות ג'-ד' לשנת הלימודים תש"ע-תשע"א נכתבה בשלוש רמות פירוט:

- ברמת פירוט ביחס לאוכלוסיית התלמידים
- ברמת פירוט ביחס למטרות ההוראה של המורים/ות
- ברמת פירוט ביחס למטרות ההדרכה של המדריכים/ות

תכנית החינוך הלשוני לקידום יעדי שפה בכיתות ג' - ד' ביחס לתלמידים

שם הפעילות/ נושא: תלמידים		תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		גורם אחראי		בתיאום עם	לוח"ל		תקציב	מדדי ביצוע		מדדים
					מדיניות	הפעלה	מועד התחלה	מועד סיום					מדדי הצלחה		
קריאה להנאה		קריאה לשם הנאה של ספרים בבית הספר ומחוצה לו	קריאת ספרים לקידום הישגי השפה	מפגש עם ספר וקריאה לשם הנאה, לחוויה אישית, לקידום אצל המילים, להרחבת ידע עולם	מפגשים וועדת מקצוע	האגף לחינוך יסודי	1.9.2009	30.6.2011	מחוזות			עפ"י הנספח התקציבי	* זיהו דמויות, תיאוריהן וקורותיהן וביטוי עמדה אישית כלפיהן * התמצאות בספרייה לבחירת ספרי קריאה תוך שימוש בקריטריונים של יוצרים, נושאים, עניין אישי ורמת גיל	85% התלמידים יקראו 10 ספרים באופן עצמאי בהתאם לדמיון הקריאה העצמית שלהם (ת"ל 56-61)	
מילים אוצר		הרחבה והעשרה של אוצר המילים בהקשר טקסטואלי	הבנה ושלטון באוצר מילים הקשור לטקסטים הנלמדים בכיתה	הכרה והבנה של ביטויים במשלב לשוני גבוה	מפגשים וועדת מקצוע	האגף לחינוך יסודי	1.9.2009	30.6.2011	מחוזות			עפ"י הנספח התקציבי	* שימוש במילון להבהרת משמעות של מילים בטקסט * שליטה במטבעות לשון, ניבים וביטויים מהמקורות ומתוך הטקסטים הנלמדים בכיתה וקישורם לידע הקודם * פיתוח אסטרטגיות להבנת מילים חדשות * 300 מילים במהלך שנת הלימודים	80% התלמידים יגלו שליטה באוצר המילים הדרוש ללשון הלימודים. * הכרה ושימוש בביטויים ובניבים שכיחים	
כתיבה		כתיבת טקסטים למטרות שונות ולמענים שונים	התנסות פעילה בתהליכי כתיבה להבניית משמעות	כתיבה למטרות למידה, יסודי	מפגשים וועדת מקצוע	האגף לחינוך יסודי	1.9.2009	30.6.2011	מחוזות			עפ"י הנספח התקציבי	* שליטה בצופן האלפביתי * קריאה קולית שוטפת, רהוטת ומדויקת של טקסטים ושל ההוראות הנלמדים בכיתה ושל * התלמידים המתקשים יאובחנו באמצעות "ערכת מעקב"	90% התלמידים יסיימו את תהליך רכישת הקריאה על פי ההישגים הדרושים.	

שם הפעילות/ נושא: תלמידים	תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		עם בתיאום	לוח		תקציב	מדדים	מדדי הצלחה	שם הפעילות/ נושא: תלמידים	
				מדיניות	הפעלה		מועד התחלה	מועד סיום					
שילוב מיומנויות אורייניות בתחומי הדעת הלמדתיים	מיומנויות הקריאה והכתיבה ואסטרטגיות חשיבה גם בטקסטים הרלוונטיים לתחומי דעת שונים כמו במדעים, תנ"ך, מולדת וחברה.	התייחסות לשפה כאל אמצעי ללימוד תכנים בתחומי דעת שונים	שימוש מיומן באסטרטגיות להפקת משמעות גם בטקסטים בתחומי דעת שונים	מפמ"רים	וועדת מקצוע	האגף לחינוך יסודי ומדריכות ארציות ומחוזיות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	עפ"י הנספח התקציבי	* זיהוי מבנים רטוריים האופייניים לטקסטים בתחומי הדעת	* זיהוי מבנים לוגיים האופייניים לטקסטים בתחומי הדעת	* זיהוי מבנים רטוריים האופייניים לטקסטים בתחומי הדעת
ידע מטה לשוני	הכרה והבנה של המערכת הלשונית, מבנים, תופעות ותהליכים בלשון	מודעות לחוקי הלשון ושימוש מושכל ותקין בהם	* הכרת האותיות, סימני מודעות חינוך	מפמ"רים	וועדת מקצוע	מפקח, מנהל, מורה, ומדריכות ארציות ומחוזיות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	עפ"י הנספח התקציבי	* התאמה בסימני הפיסוק	* התאמה במין ובמספר בין שמות לפעלים ותארים ותארים	* הבנת משמעות מילים עפ"י שורש
מדדי הצלחה	70% מן התלמידים יעשו התאמה בסימני הפיסוק.	* התאמה תקינה במין ובמספר בין שמות לפעלים ותארים ותארים	* הבנת משמעות מילים עפ"י שורש	* הכרת תפקיד סימני הפיסוק ותפקידם בטקסט הכתוב	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור	* הכרת ה' הידוע ו' החיבור

שם הפעילות/ נושא: תלמידים		תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		בתיאום עם	לוח		תקציב	מדדי ביצוע		מדדים
הכנת משמעות באופן עצמאי בכיתה ובבית		עיסוק בשעורי בית	התנסות בעבודה עצמית	התלמידים יפתחו מיומנויות ואסטרטגיות לניהול עצמי סביב שיעורי הבית	האגף לחינוך יסודי	מורה ומדריכות ארציות ומחוזיות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	עפ"י הנספח התקציבי	* התלמידים ינהלו עצמם בצורה יעילה. * התלמידים יפתחו מיומנויות של למיד עצמאית. * התלמידים ישתמשו במקורות ספריים ומקוונים. * התלמידים יערכו תהליכי בקרה על עבודתם.	60% מן התלמידים יכינו את שעורי הבית עפ"י הנדרש.	
קריאה של יצירות ספרות		עיסוק בטקסטים מעולים שיש של הספרות	קריאת ספרות יפה להתנסות בחוויה אסתטית כדו שהתלמידים יבינו טוב יותר את עצמם ואת העברית/ערבית והמתורגמת שירה וסיפורת	הכרות עם יצירותיהם של 10 סופרים לפחות מתקופות שונות מהספרות העברית/ערבית והמתורגמת שירה וסיפורת	מפמ"רים וועדת מקצוע	מפקח מנהל מורה ומדריכות ארציות ומחוזיות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	עפ"י הנספח התקציבי	* זיהוי המאפיינים הבולטים ביצירות ספרות: הבחנה בשימוש ייחודי בשפה, בלשון * גילוי משמעותיות גלויות וסמיות * זיהוי רעיונות ומסרים מרכזיים * שימוש בקריטריונים שונים לבחירת ספרי קריאה: סופרים וסוגות.	70% מהתלמידים יבצעו זיהוי המאפיינים הבולטים ביצירות ספרות: הבחנה בשימוש ייחודי בשפה, בלשון * גילוי משמעותיות גלויות וסמיות * זיהוי רעיונות ומסרים מרכזיים * שימוש בקריטריונים שונים לבחירת ספרי קריאה: סופרים וסוגות.	
הבעה בע"פ		האזנה ודיבור למטרות שונות (שיחה ודיון)	פיתוח כשירות אוריינית בלשון האם הדבורה	* האזנה ממוקדת בדברי אחרים תוך מעקב אחר רצף הדברים והשתלבות בשיחה ובדיון * מתן תשובות לשאלות על חומר נלמד והצגת דעות * טיעון על נושא תוך העלאת נימוקים רלוונטיים ושימוש במבנים לוגיים	מפמ"רים וועדת מקצוע	מפקח מנהל מורה ומדריכות ארציות ומחוזיות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	עפ"י הנספח התקציבי	* התלמידים יתנסו ב: מעקב אחר רצף דברים * זיהוי רעיונות בנאמר * דיווח על תהליכי למידה * הצגת טיעון על נושא, על טקסט או על סוגיה.	80% מהתלמידים יבצעו בצורה תקינה: מעקב אחר רצף דברים * זיהוי רעיונות בנאמר * דיווח על תהליכי למידה * הצגת טיעון על נושא, על טקסט או על סוגיה.	

תכנית החינוך הלשוני לקידום יעדי שפה בכיתות ג' - ד' ביחס למורים

שם הפעילות/ נושא: מורים	תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		עם בתיאום	לוח"ז		תקציב	מדדים	מדדי ביצוע	מדדי הצלחה
				מדיניות	הפעלה		מועד התחלה	מועד סיום				
הרחבת אוצר מילים	המורים ילמדו דרכי הוראה מגוונות להרחבת אוצר מילים.	יישום ההוראה להרחבת אוצר מילים	המורים יעשו שימוש מושכל במגוון דרכי ההוראה להרחבת אוצר המילים.	מפמ"ר עברית ועדת מקצוע	גף מורים להשתלמויות מדיניות בתחום באגף לחינוך יסודי	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011		* המורים ילמדו מודלים של הרחבת אוצר מילים באמצעות קריאה מטקסטים שונים. * המורים ילמדו מודלים להרחבת אוצר מילים באמצעות ידע מורפולוגי	60% מהמורים יישמו את המודלים הנלמדים בהשתלמויות.	
שילוב הרכיב האורייני בתחומי דעת שונים	המורים ילמדו דרכי הוראה מגוונות לשילוב המיומנויות והאסטרטגיות בתחומי הדעת השונים.	המורים יישמו את דרכי ההוראה הרלוונטיות בתחומי דעת שונים.	המורים יעשו שימוש מושכל במגוון דרכי ההוראה תוך שימוש במיומנויות ובאסטרטגיות בשפה הכתובה גם בתחומי הדעת השונים.	מפמ"ר עברית ועדת מקצוע	גף מורים להשתלמויות מדיניות בתחום באגף לחינוך יסודי	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011		* המורים ילמדו לעשות שימוש בידע אודות מבנים רטוריים בטקסטים האפייניים לתחומי דעת נוספים. * המורים יזהו את המבנים הלוגיים האופייניים לטקסטים בתחומי הדעת השונים. * המורים יעמיקו את מטרות הכתיבה הנדרשות לתחומי הדעת השונים.	60% מהמורים יישמו את המודלים הנלמדים בהשתלמויות.	
קידום יעדי קריאה להנאה	המורים יצטיידו ברשימה של ספרי קריאה מומלצים לגילאי כיתות ג'-ד' עפ"י רמות קריאה רלוונטיות לכיתתם.	המורים יעשו מפגש מהנה עם ספרים תוך גיבוש חזקנות לקריאה להנאה.	המורים יעשו שימוש מושכל במודלים של עידוד קריאה.	מפמ"ר עברית ועדת מקצוע	גף מורים להשתלמויות מדיניות בתחום באגף לחינוך יסודי	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011		* המורים ינחו את קריאת הספרים. * המורים יזמנו פעילויות חווייתיות בעקבות הקריאה.	60% מהמורים יישמו את המודלים הנלמדים בהשתלמויות.	

שם הפעילות/ נושא: מורים		תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		עם בתיאום	ל"ז		תקציב	מדדים	
					מדיניות	הפעלה		מועד התחלה	מועד סיום		מדי ביצוע	מדי הצלחה
הכנת משמעות באופן עצמאי בכיתה ובבית		המורים יתנו מסלול להכנה עצמית. מטלות להכנה עצמית.	המורים יתנו מסלול אפשרות להכנה עצמית. תוך תיאום ביניהם.	שימוש מושכל בכלי של הכנה עצמית	האגף לחינוך יסודי	מחוזות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.
הוראה דיפרנציאלית		המורים ילמדו מודלים לטיפול דיפרנציאלי בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים.	המורים ילמדו מודלים לטיפול דיפרנציאלי בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים.	שימוש מושכל בכלי של הכנה עצמית	האגף לחינוך יסודי	מחוזות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.
		המורים ילמדו מודלים לטיפול דיפרנציאלי בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים.	המורים ילמדו מודלים לטיפול דיפרנציאלי בתלמידים בעלי צרכים מיוחדים.	שימוש מושכל בכלי של הכנה עצמית	האגף לחינוך יסודי	מחוזות	מחוזות	1.9.2009	30.6.2011	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.	המורים יתנו משמעות להכנה עצמית. ברורות ואפשריות למטרת שונות של קידום בתחום השפה.

תכנית החינוך הלשוני לקידום יעדי שפה בכיתות ג' - ד' ביחס למדריכים

שם פעילות/ נושא מדריכים	תיאור הפעילות	מטרה	יעד	גורם אחראי		בתיאום עם	לוח'		תקציב	מדדי ביצוע		מדדים
				מדיניות	הפעלה		מועד התחלה	מועד סיום		מדדי הצלחה		
הדרכה בחינוך לשוני למדריכים	* הדרכה בבתי הספר * יחיד ואשכולות * פיתוח חומרי עזר למורה * מתן השתלמויות * מעקב אחר הטמעת מדיניות המטה	פיתוח מקצועי של מורים לשם קידום ההוראה והלמידה	תמיכה שיטתית ועקבית למורים בהטמעת התכנית ויעדיה	מפמ"ר אגף לחינוך יסודי	האגף לחינוך יסודי	* המחוזות * גוף להשתלמויות	1.9.2009	30.6.2011	* תוספת של 42 ימי הדרכה (בנוסף על אלה הקיימים במטה ובמחוזות) * קיום 3 ימי עיון * תקצוב עבור הכנת חומרי למידה * תקצוב 2 יחידות מתוקשבות להשתלמויות מורים (2 יחידות של 60 ש"ש)	* דיווח חודשי של מדריכים על הנעשה בבתי הספר ובהשתלמויות * הנחיות בתי הספר * ביטוח תוצאות המבחנים * השתתפות במפגשי למידה, כנסים וימי עיון. * מתן השתלמויות למורים * איתור בעיות * מעקב אחר שימוש בחומרי למידה	* 100% מן המדריכים מדווחים על הנעשה בבתי הספר ובהשתלמויות. * 100% מן המדריכים מנחים את בתי הספר בביתחם התוצאות. * 100% מן המדריכים ישתתפו במפגשי הלמידה. * 90% מן המדריכים יעבירו השתלמויות. * 100% מן המדריכים מאתרים בעיות ומציעים דרכים להתמודדות. * 100% מן המדריכים עוסקים במעקב שוטף אחר שימוש בחומרי למידה מאושרים.	
ריכוז ההדרכה במחוזות	* מפגשים קבועים עם המנחים במחוז לגיבוש ולתיאום דרכי פעולה * מפגשים עם הפיקוח הכולל ועם הנהלת המחוז לשם דיווח ותיאום עמדות * מפגשים עם נציגי המטה להכרת המדיניות * פיתוח מסד נתונים על הפעלת התכניות בבתי הספר במחוז (כגון: שעות הוראה בפועל, מצבת המורים, שימוש בספרי לימוד	ריכוז והנחייה של המדריכים במחוז לשם הטמעת מדיניות המטה	גיבוש עבודה מתואמת בין המטה למחוזות	מפמ"ר אגף לחינוך יסודי	אגף יסודי לחינוך	* המחוזות * גוף הדרכה והשתלמויות	1.9.2009	30.6.2011	14 ימי הדרכה	* ייזמו מפגשים קבועים עם המנחים במחוזות, עם הפיקוח הכולל, ועם הנהלת המחוז לדיווח ולתיאום בהטמעת המדיניות. * ישתתפו במפגשי למידה עם נציגי המטה ללמידת עקרונות וממדי המדיניות. * יפתחו מסד נתונים יעיל * למעקב אחר ביצוע המדיניות. * ישתתפו בפיתוח חומרי למידה.	100% מהמדריכים המרכזים פועלים להשגת 100% ממשמות ריכוז ההדרכה.	

נספחים

משימות הערכה לבדיקת התקדמות התלמידים במקצוע "עברית" (לכיתות ג' בשנת הלימודים תש"ע)

שיפור הכשירות הלשונית של התלמידים הוגדר כיעד המרכזי בתכנית בחינוך הלשוני של משרד החינוך לשנים תש"ע-תשע"א. על מנת להעריך את יישום התכנית הוחלט על שלוש משימות הערכה במקצוע "עברית" שיועברו בבתי הספר בשלושה מועדים במהלך השנה. האגף לחינוך יסודי יחד עם הפיקוח על הוראת העברית בשיתוף הראמ"ה וביעוץ של פרופ' עילית אולשטיין ניסחו עקרונות משותפים ומבנה אחיד שיאפיינו את כל אחת משלוש משימות ההערכה. הנתונים שיתקבלו בכל שלב של הערכה יהוו בסיס למעקב אחר התקדמות התלמידים להשגת היעדים הנדרשים בחינוך הלשוני ולדיאלוג בין בית הספר לבין צוות ההדרכה ויסייעו לשיפור התהליך. למשימות אלו תצטרפנה פעולות הערכה בית ספריות כמפורט להלן.

א. הגדרת נקודת המוצא

כנקודת מוצא נערך בכל כיתה מיפוי ראשוני של תלמידי כיתות ג' באמצעות כלי הערכה שונים המצויים בבתי הספר ובהסתמך על מבחן המיצ"ב לכיתות ב' (חיצוני או פנימי). הממצאים משמשים לתכנון ההוראה ולמתן מענה לצורכי התלמידים.

ב. רכיבי ההערכה

תהליך ההערכה כולל:

1. שלוש משימות הערכה תקופתיות (כמפורט בהמשך) שמשקלן 60% מהציון הכולל במקצוע "עברית".
2. שתי משימות כתיבה ארוכות טווח ורחבות היקף לבדיקת ההבעה בכתב שמשקלן 20% מהציון הכולל במקצוע "עברית".
3. מעקב (באופנים שונים) אחר קריאת ספרים שמשקלו 10% מהציון הכולל במקצוע "עברית".
4. הערכת ההבעה בע"פ (באמצעות הצגת נושא לימודי או הצגת נושא הקשור בקריאת ספרים) שמשקלה 10% מהציון הכולל במקצוע "עברית".

ב.1 משימות הערכה תקופתיות

שלוש פעמים בשנה יועברו בכיתות משימות הערכה צמודות טקסט בעלות תבנית אחידה על פי מפרט נתון (מצ"ב). משימות אלה תשמשנה את המורים כחלק מתהליכי הערכה פנימיים הנערכים בבית הספר והן תשוקללנה בתעודה עם רכיבי הערכה נוספים המקובלים בבית הספר.

ההערכה לא תתקיים באותו היום בכל הארץ, אלא כל בית ספר רשאי לבצע את פעולות ההערכה במועד הנוח לו, סמוך למועד המופיע בטבלה שלהלן, כדי לאפשר שלושה צמתים של מעקב והערכה במהלך שנת הלימודים.

משימת הערכה הראשונה תיבנה על ידי מורי בית הספר, ושתי המשימות הנוספות תגענה לבית הספר מוכנות לפי הפירוט בטבלה.

תקופה	תאריך משוער	משימת ההערכה
שליש א	חודש דצמבר	המורים יבנו משימת הערכה בסיוע המדריכה הבית ספרית וההשתלמויות בפסג"ה עפ"י תבנית המצ"ב. אפשר לפצל משימה זאת לשני מועדים ולתת בכל מועד טקסט אחד (סיפור או טקסט מידע) ובעקבותיו שאלות.
שליש ב	חודש פברואר-מרץ	משימת ההערכה המוכנה תגיע לבתי הספר לקראת אמצע פברואר באמצעות המדריכה הבית ספרית.
שליש ג	אמצע מאי-יוני	משימת ההערכה תגיע לבתי הספר באמצע מאי באמצעות המדריכה הבית ספרית.

הנושאים הנבדקים במשימות ההערכה התקופתיות:

1. **הבנת הנקרא** – תיבדק עפ"י המפורט בתכנית הלימודים לחינוך לשוני (עברית-שפה ספרות ותרבות, תשס"ג עמודים: 86-87).
2. **הבעה בכתב** – תיבדק עפ"י המפורט בתכנית הלימודים לחינוך לשוני (עברית-שפה ספרות ותרבות, תשס"ג עמודים: 84-85).

ההבעה בכתב תיבדק:

- א. באמצעות שתי משימות ארוכות טווח ורחבות היקף שתגובשנה בעזרת ההדרכה בבתי הספר ובהשתלמויות. המשימות יישמרו בתיק פורטפוליו שישקף את ההתקדמות בתהליכי הכתיבה.
- ב. באמצעות שתי שאלות מפרק הבנת הנקרא שתיבדקנה גם מנקודת ראות של הבעה בכתב. (פירוט בתבנית המצורפת)
3. **אוצר המילים** – יילקח מתוך הטקסטים הנכללים במשימה ומתוך רשימת מילים שתישלח לבתי הספר. הרשימה תכלול מילים, צירופים וניבים הלקוחים בעיקר מטקסטים לימודיים השכיחים בכיתות ג'-ד'. רשימה זו תהווה בסיס גם להוראה. כל מורה רשאי להוסיף עליה על פי תפיסתו ועל פי צורכי תלמידיו. (התייחסות נוספת לנושא אוצר המילים תהיה בהשתלמויות במרכזי הפסג"ה).
4. **ידע לשוני** – נושא זה לא ייבדק כפרק העומד בפני עצמו, אלא ייכלל הן בפרק הבנת הנקרא והן בפרק הבעה בכתב.

הטקסטים שייכללו במשימות ההערכה התקופתיות:

כל אחת משלוש משימות ההערכה התקופתיות תכלול שני טקסטים מסוג סיפור וטקסט מידע. רק הטקסטים במשימת ההערכה הראשונה ייבחרו ע"י המורים (עפ"י ההנחיות להלן), ואילו שתי משימות ההערכה הנוספות תגענה שלמות עם הטקסטים. הטקסטים יהיו כתובים בגופן 14 ומנוקדים בניקוד מלא או חלקי.

סיפור

אורך הסיפור יהיה כשני עמודים.

הסיפור (שטרם נלמד בכיתה) ייבחר מתוך המקראות המאושרות ע"י משרד החינוך, מתוך ספרי קריאה המתאימים לגיל או מתוך ירחונים ושבועונים. במידת האפשר יובא הסיפור כפי שהוא מופיע במקור.

טקסט מידע

אורך הטקסט רציף או בלתי רציף יהיה כעמוד וחצי. הטקסט (שטרם נלמד בכיתה) ייבחר מתוך אנציקלופדיה או כתב עת לילדים או מתוך ספרי לימוד לכיתות ג'-ד' המאושרים ע"י משרד החינוך ויובא במידת האפשר כפי שהוא מופיע במקור.

הרכיבים הגרפיים יהיו ברורים ומתאימים לגיל (גודל האותיות, תרשימים ואיורים). הטקסט יעסוק בנושא הלקוח מעולמם הקרוב של הילדים ולא יחייב ידע נרחב קודם להבנתו.

המחווה

כל משימת הערכה תלווה במחווה. משימות ההערכה החיצוניות יגיעו לביה"ס עם מחווה.

למשימות ההערכה הבית ספריות יש לכתוב גם מחווה (ניתן לבנות מחווה עם התלמידים).

ב.2 משימות כתיבה ארוכות טווח להערכת ההבעה בכתב

המורים יפתחו שתי משימות להערכת ההבעה בכתב שתבוצענה במהלך השנה. את המשימה הראשונה ניתן להתחיל כבר עתה. את המשימה השנייה מומלץ להתחיל בפורים.

היקף: כל משימה תכלול כשניים עד שלושה עמודים וכן כשלוש טיוטות.

נושאים אפשריים: כתיבה למגוון מטרות לימודיות, כגון: הבעת עמדה, תיאור והסבר (כמפורט בתכנית הלימודים עמוד 84) בעקבות קריאה ו/או בעקבות צפייה ו/או בעקבות נושא לימודי בתחומי הדעת השונים.

ההערכה תכלול שני מדדים: תהליך ותוצר.

א. הערכת התהליך: יושם דגש על השינויים בטיוטות (כגון הרחבת התוכן, התאמה לסוגה, משלב לשוני, פיסוק, כתיב וכתב).

ב. הערכת התוצר: תיעשה על פי מחווה הכתיבה המוכר במבחני המיצ"ב או עפ"י מחווה שייבנה עם התלמידים.

ג. אוכלוסיות מיוחדות

תלמידים עולים – תלמידים עולים הנמצאים פחות משנה וחצי בארץ – יש לבדוק את הידע הלשוני שלהם באמצעות מבדק "תלמידים עולים" המפורסם באתר ראמ"ה. תלמידים שעמדו במבדק העולים בהצלחה ישתתפו בתהליך ההערכה עם כל התלמידים.

תלמידים ליקויי למידה – תלמידים אלה ישתתפו בתהליך ההערכה עם כל התלמידים על פי יכולתם כמקובל במבחני המיצ"ב.

תבנית למשימת הערכה במקצוע "עברית"

פרק ראשון

סיפור: _____ (שם הסיפור והמקור ממנו נלקח)

א. שאלות להבנת הנקרא (25 נק') :

א. איתור מידע ואחזור (1-2 שאלות)

ב. היסק והכללה (2-3 שאלות)

ג. יישום הערכה וביקורת (1-2 שאלות)

אחת השאלות (מתוך שני הממדים) תיבדק גם מההיבט של הבעה בכתב (10 נק')

ב. שאלות לבדיקת אוצר מילים 2-3 שאלות (10 נק')

ג. שאלות לבדיקת ידע לשוני 1-2 שאלות (5 נק')

פרק שני

טקסט מידע: _____ (שם הטקסט והמקור ממנו נלקח)

א. שאלות להבנת הנקרא (25 נק') :

1. איתור מידע ואחזור (1-2 שאלות)

2. היסק והכללה (2-3 שאלות)

3. יישום הערכה וביקורת (1-2 שאלות)

אחת השאלות (מתוך שני הממדים) תיבדק גם מההיבט של הבעה בכתב (10 נק')

ב. שאלות לבדיקת אוצר מילים 2-3 שאלות (10 נק')

ג. שאלות לבדיקת ידע לשוני 1-2 שאלות (5 נק')

הערה: סדר השאלות נתון לבחירה.

